

İslâm Âlimlerinin Görüşleri

Bütün İslâm Âlimleri, ırkçılık fikrini Kitap ve Sünnet'in ışığı altında reddetmişler, kavmiyetçiliği içtimaî bir hastalık olarak kabul etmişlerdir. Bu maksatla **evvelâ** İslâm Fıkhının büyük müctehidlerinin, kavmiyetçilikle ilgili bir-iki fetvalarını misâl olarak nazara verecek ve sonra bazı İslâm Âlimlerinin bu konudaki görüşlerini kısaca sıralayacağız.

İkinci olarak da, son asrın üç büyük şahsiyetinin geniş mütalâalarını özet olarak serdedeceğiz :

İmam-ı Âzam Ebû Hanîfe

“Hanefî Mezhebi'nde, (İslâm birliğini bölüp parçalayan) kavmiyetçi insanın, cenaze namazı kılınmaz” 44

İmam-ı Şâfiî

“Söz ve fiili ile kavmiyetçiliği esas alan kimsenin şehâdeti kabul edilmez. Bu tip insanların mahkemedeki şehâdeti merduttur. Zira, haram olduğu hususunda İslâm Âlimlerinin hiçbir ihtilâfı bulunmayan bir günaha bulaşmıştır...”45

Mevlâna Şah Nakşibend

“Büyük mutasavvıf Mevlâna Şah Nakşibend'e:
— *Nesebinizin silsilesi nereye varır, demişler.*
— **Nesebinin silsilesiyle kimse bir yere varamaz**, cevabını almışlar.”46

Fâhreddin-i Râzî

Meşhur müfessir Tefsir-i Kebîr'inde: “*Din ve iman müstesna tutulmak kaydıyla, bir Müslümanın bir gayri müslîmi hafife almasını, ona karşı böbürlenmesini caiz görmemekte ve insanların iman ve küfür haricinde diğer*

övülen sıfatlar itibariyle müşterek olduğu” nu ifade etmektedir. 47

İbn-i Kesir

“Bütün insanlar Hz. Âdem ve Hz. Havva’ya nisbet şerefinde müsavidirler. Ancak, dinî emirlerde, Allah’a itaatta, Resûlüllah’a ittibada birbirlerine üstün olabilirler.”

Bu ifadeler, fazilet ve kemâlâtın ancak dinde, takvâda olduğunu beyan etmektedir.48

Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır

Müfessir Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır Efendi, Sûre-i Hucurât’ın tefsirinde şöyle demektedir:

“...Hâsılı, bir erkekle bir dişiden yaratılıp da şub ve kabâie ayrılış, darılıp darılıp dağılmak ve dövüşmek, sövüşmek için değil, tanışıp yardımlaşmak, sevişmek ve güzel ahlâkları tatbik ederek daha büyük, daha güzel cemiyetler husule getirip, korunmak içindir... Zira muhakkak ki, Allah indinde en itibarlı, nefislerin kemâlâtının ve şahısların merâtip ve derecâtının bütün medarı, takvâdır. Şu-bu zâtın nesebinden veya filân kavmin soyundan olmak değildir.” 49

Kınalızâde Ali Efendi

İslâm âlimlerinin ve ahlâkiyatçıların büyüklerinden olan, Kınalızâde Ali Efendi merhum diyor ki:

“İnsan, hattâ peygamber sülâlesinden de olsa, asalet iddiasıyla ortaya çıkmamalıdır. Zira, bu dâvasını ispat edebildiği takdirde, bir şey kazanamayacaktır. Çünkü, bütün şan ve şeref, muhterem ceddine ait olduğundan, kendisi yabancı mevkiinde kalacaktır. Asaletini ispat edemediği takdirde ise, fazladan bir de yalancılık rezilesini yüklenecektir!” 50

Son Asrın Üç Büyük Şahsiyeti

İslâm'ı müesseseleri ile yaşayan ve yaşatan Osmanlılar, İslâm kardeşliğinin en ideal bir numunesini sergilemişler ve kırka yakın muhtelif milleti, bir çatı altında asırlarca sükûnet, saâdet ve huzur içinde, idareleri altında tutmasını bilmişlerdir.

Kanaatimizce bu durumun bir hikmeti de, devletin kendisine verdiği birleştirici ve mensuplarını rencide etmeyecek bir unvan taşımış olmasıdır. Tarihe dikkat ettiğimizde, İslâmiyetin zuhurundan sonra, kurulan bütün İslâm Devletleri, böyle toplayıcı bir unvanı taşımışlardır. Meselâ, Emevî, Abbasî, Gazneli, Selçuklu, Endülüs ve Osmanlı Devletleri gibi... ki, bu devletler, mensup oldukları kavmin ismini değil, mensup oldukları aile veya oturdukları ülkenin coğrafî ismini devletlerine alem olarak almışlardır.

İşte bu başarılarının sebebi, kavmiyet dâvasıyla ortaya çıkmamaları ve doğrudan doğruya İslâm'ın bayraktarlığına tâlip olmalarıydı.

Maalesef İmparatorluğun son zamanlarında bu şiar ve bu ruh zaafa uğramış, hâricî düşmanların plânlı ve kesif faaliyetleri ile Osmanlılar içerisine ırkçılık fitnesi sokulmuştu. Bu menfur faaliyetler neticesinde İmparatorluk, parçalanmaya yüz tutmuştu. Bu hastalığın tedavisi için, en büyük gayreti şu üç tarihî şahsiyet göstermişti:

Mehmed Âkif, Babanzâde Ahmed Naim, Bediüzzaman Said Nursî.

Bu zatlar, milletin iftirak ve tedennisinden feryâd etmişler, milleti uhuvvet ve muhabbete, birlik ve beraberliğe çağırmışlar, bu vadide büyük cehd ve gayret göstermişlerdi. Bu üç şahsiyetin kavmiyetçilik hakkındaki görüşlerini özet olarak takdim edeceğiz :

Mehmed Akif

Bütün hayatı vatan ve millete hizmetle geçen ve İslâmiyet'i tâvizsiz yaşayan İstiklâl Şâirimiz merhûm Mehmed Âkif Bey, vatan ve millete zararlı her cereyanın olduğu gibi, ırkçılığın da karşısında olmuş, gerek "Sebilürreşad" mecmuasında yayınladığı makaleleri ile, gerekse şiirleri ile milleti bu içtimaî illete karşı uyarmıştır. Milletin birlik ve beraberliğine en büyük bir mâni olan kavmiyetçiliği şiddetle tel'in etmiştir.

Numune olarak Sebilürreşad'da neşredilen yazılarından bazılarını takdim edelim:51

"Biz Müslümanlar, başka milletlere benzemeyiz. Din bağıını ihmal edecek olursak, hareketimizin cezasını -ukbâya kalmaz- daha dünyada iken çekeriz. Nitekim çekiyoruz!.. Din-i mübîn kavmiyet, cinsiyet gibi, insanları birbirinden uzaklaştıran sebepleri ortadan kaldırarak, dünyanın çeşitli yerlerindeki cemaatleri birleştirmiş iken, biz kalkıyoruz da aynı toprakta yaşayan İslâm cemaatini kavmiyyet hissi ile parçalamak istiyoruz... Ey cemaat-i müslimîn, bilmiş olunuz ki, Müslümanlıkta

---

kavmiyyet yoktur. Resûl-i Ekrem (S.A.V.):

“Kavmiyyet gayreti güden bizden değildir.”

buyurmuştur. Şayet kiminiz Araplığına, kiminiz Arnavutluğuna, kiminiz Türklüğüne, kiminiz Kürtlüğüne sarılarak sizi râbitaların en sağlamı ile birleştirmiş olan din kardeşliğini bir tarafa bırakacak iseniz, neûzübillah, hepimiz için felâket muhakkaktır.”

“Arnavutluk, Araplık, Türklük, Kürtlük nâmına ortaya çıkan kavmiyet reislerini bundan altı-yedi sene evvel bir yere çağırılmış, kendilerine şöyle demiştik:

“Kavmiyet cereyanı en medenî, en ileri cemiyetleri birbirine düşürüyor. Bizim gibi, kendini teşkil eden unsurları istisnasız cahil bulunan bir cemaatı ise, târûmâr eder. Geliniz bu cereyanı körüklemeyiniz. Mensup olduğunuz kavimlere hizmet etmek istiyorsanız, bunun yolu başkadır. Evet, hep biliyoruz ki, İslâm unsurlarının hepsi irşada, ikâza muhtaçtır. Bunlardan, meselâ, Arapları irşâd vazifelerini Arap münevverlerine bırakırız. Çünkü irşadına çalışacak unsurların lisanını, âdetlerini, mizacını, ruhunu diğer unsurlara mensup münevverlerden iyi bildiği için muvaffak olması, çok daha kolaydır. Türk’ün, Arnavud’un, Kürd’ün uyandırılması için de aynı usûle başvururuz.”

“Sonunda ayrı ayrı çalışıp ilerlemiş bu parçaların birleşmesiyle, ilerlemiş bir bütün meydana gelir. İşte bu bütün de, İslâm Hilâfeti ve Osmanlı Saltanatı’nın ulu varlığına ebediyyen hizmet eder durur.”

“Böyle bir yol takip etmeye karar verirsiniz, biz de sizinle beraber çalışırız, elimizden geleni kat’iyyen esirgemeyiz.”

“Heyhat! Bu teklif, hiçbirinin işine gelmedi. Çünkü siyasî teklifler, gibi lâf ile yürüyecek takımdan değildi, faaliyete muhtaç idi, mücahedeye muhtaç idi, fedakârlığa muhtaç idi. Çünkü, burada izah edemeyeceğimiz birçok gizli sebepler daha mevcut idi.”

“Azıcık dikkat olunursa görülür ki, Şeriat-ı Mutahhara’nin hemen bütün hükümleri, uhuvvet (kardeşlik) ve vahdet (birlik) esasını kuvvetlendirmektedir.”

“Namazlar, haclar, zekâtlar, şehâdetler, oruçlar, aynı kibleye dönmeler, hep Müslümanları birbirine bağlayacak vasıtalar...”

"Bizler,

“Hiçbir Müslümanın vücuduna bir diken batmaz ki, onun acısını kendimde duymuş olmayayım.”

diyen Peygamber’in ümmeti iken, İslâm dünyasını kırıp geçiren felâketlerden haberimiz bile olmuyor!..”

“Avrupa’da bir hayli müsteşrikle görüştüm. Lâkin doğrusunu söylemek lâzım gelirse, bir tanesinden başkasını, ne gözüm tuttu, ne de ruhum sevdi... hoşumuza giden müsteşrikten işitip, pek dikkate şâyân bulduğumuz sözleri hatırlayabildiğimiz kadar nakledelim:"

'Memleketinizde senelerce dolaştım. Osmanlı edebiyatını uzun uzadıya tetkik ettim. Yarım asır evveline gelinceye kadar, sırf havas için yazıldığından, okuyucuları pek mahdut olan edebî eserleriniz son kırk-elli sene zarfında mühim bir inkılâp geçirerek, daha geniş bir neşir sahasına kavuştuğunu gördüm.'

'Lâkin milletin terakkisi hesabına bu kadarı hiçbir zaman kâfi değildi. Memleketinizdeki muharrirler üç iken üçyüze, okuyucular da yüz iken birkaç bine çıkmakla her şey olmuş bitmiş sayılmaz.'

'...Sizler avâm dediğiniz halk tabakasının idrakini yükselmedikçe, köylülerinizi bugünkü hallerinde bıraktıkça, farz-ı muhal olarak dünyanın en büyük adamlarını yetiştirseniz, yine boştur, yine boş!..' "

Mehmed Âkif, şiirlerinde de kavmiyetçiliğin birçok zararlarını işlemiştir.

Bir şiirinde kavmiyetçiliğin **İngiliz oyunu** olduğunu ifade etmekte ve şiirin bir yerinde İngilizleri şöyle konuşturmuştur:

*“Biz İngilizler olup hâli önceden müdrik;
O beyne pençeyi taktık, o göğse yerleştik,
O halde bir kolu kalmış ki bize çullanacak,
Yolundadır işimiz bağladık mı kısıvrak!”*

*"Hem öyle zorla değil, çünkü “fikir-i kavmiyyet”
Eder bu gayeyi teshile pek büyük hizmet.
O tohm-u lâneti baştan saçıp da orta yere,
Arap’la Türk’ü ayırdık mı şöyle bir kerre,*

---

*Ne ırpınır kolu artık, ne çırpınır kanadı!
Halifenin de kalır sâde bir sevimli adı!"*

Müslümanları bir arada tutan en büyük ve en sağlam bağın İslâmiyet olduğunu beyan ederek, bu ittihadın en büyük düşmanının kavmiyetçilik olduğunu şöyle ifade eder :

*"Müslümanlık siz gayet sıkı, gayet sağlam,
Bağlamak lâzım iken, anlamadım, anlayamam,
Ayrılık hissi nasıl girdi sizin beyninize?
Fikr-i kavmiyeti şeytan mı sokan zihninize?
Birbirinden müteferrik bu kadar akvamı,
Aynı milliyetin altında tutan İslâm'ı,
Temelinden yıkacak zelzele, kavmiyettir.
Bunu bir lâhza unutmak ebedî haybettir...
Arnavutlukla, Araplıkla bu millet yürümez...
Son siyaset ise Türklük, o siyaset yürümez!.."*

*"Sizi bir âile efradı yaratmış Yaradan.
Kaldırın ayrılık esbabını artık aradan.
Siz bu dâvada iken yoksa, iyâzen-billâh,
Ecnebler olacak sahibi mülkün nâgâh.
Diye dursun atalar 'Kal'a içinden alınır.'
Yok ki hiçbir işiten... Millet-i merhume sağlar.
Bir değil mahvedilen devlet-i İslâmiye...
Girdiler aynı siyaset ile bütün makbereye,
**Girmeden tefrika bir millete, düşman giremez!
Toplu vurdukça yürekler, onu top sindiremez."***

Diğer bazı şiirlerinde de kavmiyetçiliğin İslâm'da yeri olmadığını şöyle haykırmaktadır:

***"Hani milliyetin İslâm idî... kavmiyyet ne!**
Sarılıp sımsıkı dursaydın a milliyetine.
Arnavutluk" ne demek? Var mı şeriatte yeri?
Küfr olur başka değil, kavmini sürmek ileri!
Arabın Türke; Lâzın Çerkeze, yahut Kürde,
Acemin Çinliye rüçhanı mı varmış? Nerde!*

Müslümanlıkta "anasır" mı olurmuş? Ne gezer!
Fikr-i kavmiyyeti tel'in ediyor peygamber.
En büyük düşmanıdır rûh-u Nebî tefrikanın!
Adı batsın onu İslâm'a sokan kaltabanın!.."

"Şu senin. akıbetin bin bu kadar yıl evvel,
Sana söyiemiş iken doğru mudur şimdi cedel?
Artık ey millet-i merhume, sabah oldu uyan!
Sana az geldi ezanlar, diye ötsün mü bu çan?
Ne Araplık, ne Türklük kalacak aç gözünü!
Dînle Peygamber-i Zîşân'ın ilâhî sözünü.
Türk Arapsız yaşamaz. Kim ki 'yaşar' der, delidir!
Arabın, Türk ise hem sağ gözü, hem sağ elidir.
Veriniz başbaşa, zîra sonu hüsrân-i mübîn
Ne hilâfet kalıyor ortada, billahi ne din!
"Medeniyet" sîze çoktan beridir dış biliyor;
Evvelâ parçalamak, sonra da yutmak diliyor.
Arnavutlar size ibret olacakken, hâlâ,
Ne bu şûride siyaset, ne bu fâsid dâvâ?
Görmüyor gittiği yanlış yolu, zannım çoğunuz...
Size rehberlik eden haydudu artık koğunuz!
Bunu benden duyunuz, ben ki evet Arnavudum.
Başka birşey diyemem... işte perişan yurdum!.."

"Nasılmış, anlayınız îddia-yı kavmiyyet!
Ne yolda mahvoluyormuş bakın ki bir millet!
Siz, ey bu zehri en evvel kusan beyinsizler!
Kaçıp da kurtuluruz sandınız... fakat, ne gezer!
Bugün belânızı bulmuş değilseniz, mutlak,
Yarın ki sâikalar beyninizde patlayacak!"

"Sen! Ben! desin efrad, aradan vahdeti kaldırı,
Milletler için işte kıyâmet o zamandır."

"İslâm'ı, evet, tefrikalar kasti kavurdu;
Kardeş, bilerek, bilmeyerek, hep kardeşi vurdu.
Can gitti, vatan gitti, bıçak dîne dayandı;
Lâkin, o zaman silkinerek birden uyandı.
Bir gör ki; bugün can da onun, kan da onundur;
Dünya da onun, din de onun, şan da onundur."

---

*Bin parça olan vahdeti bağlarken uhuvvet,
Görsen, ezeli râbıta bir buldu ki kuvvet:
Saldırda da kırk ehl-i salıp ordusu kol kol,
Dört yüz bu kadar milyon esir olmaz, emin ol!..”
“Değil mi cephemizin sinesinde îman bir;
Sevinme bir, acı bir, gaye aynı, vicdan bir;
Değil mi cenge koşan Çerkezin, Lâzın, Türkün
Arapla Kürt ile bakîdir ittihadı bugün;
**Değil mi sinede birdir vuran yürek... Yılmaz!
Cihan yıkılsa, emin ol, bu cephe sarsılmaz!”**⁵²*

Ahmed Nâim Bey

Osmanlı devrinin son mümtaz şahsiyetlerinden biri olan merhum Ahmed Nâim Bey⁵³, Osmanlı'nın parçalanmasında en büyük bir âmil olan kavmiyetçilik tehlikesine karşı müteyakkız davranmış, bu konuda matbuatta büyük mücadeleler vermiştir.

Bu mes'eyleyle ilgili "İslâm'da Dâ'vayı Kavmiyet" adı altında bir kitap da te'lif etmiştir. Eserinde kavmiyetçiliğin İslâm'da yeri olmadığı hakkında aklî ve naklî deliller serdetmiştir. Bu değerli eserden bazı kısımları takdim edelim :

“Bizim dâvamız şudur: Irkçılık dâvası gütmek, Şer'an mezmum ve merdustur. Şer'î tâbiri ile bir cahiliyet davasıdır. İslâm'ın kıyam ve bekasma, Müslümanlığın refah ve saâdetine en müthiş bir darbedir. Husûsan, hemen hemen bütün îslâm diyarları küfür diyarına inkılâb etmişken, buradaki bir avuç Müslümanın, ben Türküm, ben Arabım, ben Kürdüm, ben Lâzım, ben Çerkezim gibi sebeblerle birbirine karşı muhabbet râbitalarını zerre kadar gevşetmeleri, hele düşmanlarımızın ayaklarını tâ kiblegâhımıza bastıkları bir sırada, cinnetten başka birşey değildir.”

Bu açıklamalardan sonra kavmiyetçilik dâvası güdenlere bir ibret dersi olarak Arnavutların acı akıbetini nazara vererek şöyle der :

“Din ve iman, akıl ve iz'an sahasından uzaklaşılsa bile, kavmiyet saâdetinin aldatici şerefi altında koşan Arnavud kardeşlerimizin başına gelen büyük musibet, bize müthiş bir ders-i ibrettir.”

" 'Aynı sebebler, aynı neticeleri doğurur.' kaidesine binâen, bu meslekte (irkçilik dâvasında) devam ettiğimiz takdirde er geç bizim de

---

başımıza gelecek musibet budur. Bu gidişle İslâm'ın son ilticâgâhı olan bu diyar, Allah (C.C.) korusun Arnavudluk gibi darü'l-küfre inkılâb edecektir.”54

Ayrıca, Ahmed Nâim Bey eserinde, kavmiyetçiliğin, İslâm Âlemi'ni bölüp parçalamada Avrupa'nın istimal ettiği en büyük bir silâh olduğuna da dikkatleri çekmiştir.

Bediüzzaman Said Nursî

Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri; itikâdî ve imânî hakikatları, mantık ve muhakeme disiplini altında günümüz insanının anlayışına uygun olarak izah ve ispat etmiş, nadir-ül vücud bir şahsiyettir. İman hakikatlarının izah ve ispatı sahasında yeni bir metod getirmiş, akıl ve kalbin imtizaç etmesinde muvaffak olmuştur. Akla hitabederken, kalbe de hisse vermiş, kalbe hitabederken de, akılı da nazara almıştır. Telif ettiği Risale-i Nur Külliyyatı'nda, bir taraftan imana ait şüphe ve vesveseleri hakkıyla izale edici delil ve burhanlar serdederken, diğer taraftan da millet ve memleketin birlik ve beraberliğini, uhuvvet ve muhabbetini perçinleyici kuvvetli ve muknâ dersler vermiştir. Biz bu derslerden mevzumuz itibariyle sadece kavmiyetçiliğe ait kısımlardan nümûne olarak bazılarını zikredeceğiz.

Bediüzzaman Sâid Nursî Hazretleri, kavmiyetçilikle ilgili Hucurât sûresinin 13. âyetini Mektûbât isimli kitabında müstakil bir bahis olarak ele almıştır. Bu bahisten bazı kısımları nakledeyim:

“Sizi taife taife, millet millet, kabile kabile yaratmışım, tâ birbirinizi tanımalısınız ve birbirinizdeki hayat-ı içtimaiyeye ait münasebetlerinizi bilirsiniz, birbirinize muavenet edersiniz. Yoksa sizi kabile kabile yaptım ki; yekdiğerinize karşı inkâr ile yabancı bakasınız, husûmet ve adâvet edersiniz diye değildir!”

Bediüzzaman Saîd Nursî Hazretleri âyet-i kerîmeye böylece mânâ verdikten sonra, âyet-i kerîmede işaret edilen “teârûf” ve “teâvün” düsturunu şöyle bir misâlde açıklar:

“Nasıl ki bir Ordu fırkalara, fırkalar alaylara, alaylar taburlar, bölüklere, tâ takımlara kadar tefrik edilir. Tâ ki, her neferin muhtelif ve müteaddid münâsebâtı ve o münâsebâta göre vazifeleri tanınsın, bilinsin... tâ, o ordunun efradları, düstur-u teâvün altında, hakikî bir vazife-i umumiye görsün ve hayat-ı içtimaiyeleri, â'dânın hücumundan masun kalsın. Yoksa tefrik ve inkisam; bir bölük bir bölüğe karşı rekabet etsin, bir tabur bir tabura

---

karşı muhasemet etsin, bir fırka bir firkanın aksine hareket etsin değildir. Aynen öyle de: Hey'et-i ictimâiye-i İslâmiye, büyük bir ordudur, kabâil ve tavâife inkisam edilmiş. Fakat binbir bir birler adedince cihet-i vahdetleri var. Halikları bir, Rezzâkları bir, Peygamberleri bir, Kibleleri bir, Kitapları bir, vatanları bir, bir, bir, bir., binler kadar bir, bir... İşte bu kadar bir, birler; uhuvveti, muhabbeti ve vahdeti iktizâ ediyorlar. Demek kabâil ve tavâife inkisam, şu âyetin ilân ettiği gibi, teârûf içindir, teâvün içindir.. tenâkür için değil; tahâsum için değildir!..”55

Kavmiyetçilik fikrinin Avrupa'dan geldiğini şu ifadeleri ile ortaya koyar:

“Fikr-i milliyet, şu asırda çok ileri gitmiş. Husûsan derras Avrupa zâlimleri, bunu İslâm'lar içinde menfî bir sûrette uyandırıyorlar; tâ ki, parçalayıp, onları yutsunlar...”56

“Ben, 'İslâm dini, kendinden önceki bâtil olan fiil, hareket, âdet ve inanışları keser, kaldırır.' ferman-ı kat'îsiyle, eski zamandan beri menfî milliyet ve unsuriyetperverliğe, Avrupa'nın bir nevi frenk illeti olduğundan, bir zehr-i katil nazariyle bakmışım. Ve Avrupa, o frenk illetini İslâm içine atmış; tâ tefrika versin, parçalasın, yutmasına hazır olsun...”57

Said Nursî Hazretleri, “Müsbet ve mukaddes İslâmiyet milliyeti”nin kavmiyetçiliğe ihtiyaç bırakmadığını beyan ederek şöyle buyurur:

“Evet, acaba hangi unsur var ki, üç yüz elli milyon58 vardır? Ve o İslâmiyet yerine o unsuriyet fikri, fikir sahibine o kadar kardeşleri, hem ebedî kardeşleri kazandırsın! Evet, menfî milliyetin, tarihçe pek çok zararları görülmüş.”

“Ezcümle: Emevîler, bir parça fikr-î milliyeti siyasetlerine karıştırdıkları için, hem Âlem-i İslâm'ı küstürdüler, hem kendileri de çok felâketler çektiler. Hem Avrupa milletleri, şu asırda unsuriyet fikrini çok ileri sürdükleri için, Fransız ve Alman'ın çok şeâmetli ebedî adâvetlerinden başka; Harb-i Umumi'deki hâdisat-ı müthişe dâhi, menfî milliyetin nev'-i beşere ne kadar zararlı olduğunu gösterdi. Hem bizde iptidâ-i hürriyette, -Bâbil kal'asımın harabiyeti zamanında **'tebelbül-ü akvam'** tâbir edilen **'teşa'ub-u akvam'** ve o teşa'ub sebebiyle dağılmaları gibi- menfî milliyet fikriyle, başta Rum ve Ermeni olarak pekçok **'kulübler'** nâmında sebab-i tefrika-i kulûb, muhtelif mülteciler cemiyetleri teşekkül etti. Ve onlardan şimdiye kadar, ecnebilerin boğazına gidenlerin ve perişan olanların halleri, menfî milliyetin zararını

---

gösterdi..."59

Bediüzzaman Hazretleri, İslâmiyet Milliyetinin mânâ, şümül ve müessiriyet açısından yeterli olduğu ve bu râbitaların kavmiyetçilikteki râbitalardan çok daha râsih, metin, samimî, hasbî ve daimî olduğu görüşündedir. Bu görüşünü şöyle dile getirir:

"...İslâmiyet'in verdiği uhuvvet içinde, bin uhuvvet var; âlem-i Beka'da ve âlem-i Berzah'da o uhuvvet bâkî kalıyor. Onun için uhuvvet-i milliye, ne kadar da kâvî olsa, onun bir perdesi hükmüne geçebilir. Yoksa, onu onun yerine ikame etmek; aynı kal'anın taşlarını, kal'anın içindeki elmas hazinesinin yerine koyup, o elmasları dışarı atmak nev'inden ahmakâne bir cinayettir."

"İşte ey Ehl-i Kur'an olan şu vatanın evlâdları! Âltiyüz sene değil, belki Abbasîler zamanından beri bin senedir Kur'an-ı Hakîm'in bayraktarı olarak, bütün cihana karşı meydan okuyup, Kur'an'ı ilân etmişsiniz. Milliyetinizi, Kur'an'a ve İslâmiyet'e kal'a yaptınız. Bütün dünyayı susturdunuz, müthiş tehâcümâtı defettiniz, tâ,

"Allah öyle bir topluluk getirecektir ki, Allah onları sever, onlar da Allah'ı sever. Onlar mü'minlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı izzet sahibidirler ve Allah yolunda cihad ederler."(Mâide Sûresi, 5:54.)

âyetine güzel bir mâsadak oldunuz. Şimdi Avrupa'nın ve frenk-meşreb münafıkların desiselerine uyup, şu âyetin evvelindeki hitaba mâsadak olmaktan çekinmelisiniz ve korkmalısınız!.."

"Cây-ı Dikkat Bir Hâl: Türk milleti anâsır-ı İslâmiye içinde en kesretli olduğu halde, dünyanın her tarafında olan Türkler ise Müslümandır. Şâir unsurlar gibi, müslim ve gayr-î müslim olarak iki kısma inkısam etmemiştir. Nerede Türk taifesi varsa, Müslümandır. Müslümanlıktan çıkan veya Müslüman olmayan Türkler, Türklükten dâhi çıkmışlardır (Macarlar gibi). Halbuki, küçük unsurlarda dahî, hem müslim ve hem de gayr-i müslim var."

"Ey Türk Kardeş! Bilhassa sen dikkat et! Senin milliyetin İslâmiyetle imtizaç etmiş, ondan kabiî-i tefrik değil. Tefrik etsen, mahvsın! Bütün senin mâzideki mefâhirin, İslâmiyet defterine geçmiş. Bu mefâhir, zemin yüzünde hiçbir kuvvetle silinmediği hâlde, sen şeytanların vesveseleriyle, desîseleriyle o mefâhiri kalbinden silme!.."60

Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri, Avrupalıları körükörüne taklit ederek ırkçılık, kavmiyetçilik dâvası gütmeye karşı çıkmakta ve mes'elenin sosyolojik açıdan tahlilini şu şekilde yapmaktadır :

"Asya'da uyanan akvam, fikr-i milliyete sarılıp, aynen Avrupa'yı her cihetle taklit ederek, hattâ çok mukaddesatları o yolda feda ederek hareket ediyorlar. Halbuki her milletin kâmet-i kıymeti başka bir elbise ister. Bir cins kumaş bile olsa; tarzı, ayrı ayrı olmak lâzım gelir. Bir kadına, bir jandarma elbisesi giydirilmez! Bir ihtiyar hocaya, tango bir kadın libası giydirilmediği gibi..."

"Körükörüne taklid dahi, çok defa maskaralık olur." Çünkü:

"Evvelâ: Avrupa bir dükkân, bir kışla ise; Asya bir mezraa, bir cami hükmündedir. Bir dükkâncı dansa gider, bir çiftçi gidemez. Kışla vaziyetiyle mescid vaziyeti bir olmaz."

"Hem, ekser Enbiyâ'nın Asya'da zuhuru, ağleb-i hükemânın Avrupa'da gelmesi, kader-i ezelînin bir remizi, bir işaretidir ki; Asya akvamını intibaha getirecek, terakki ettirecek, idare ettirecek; din ve kalbdır. Felsefe ve hikmet ise, din ve kalbe yardım etmeli, yerine geçmemeli."

"Saniyen: Dîn-i İslâm'ı, Hristiyan dînine kıyas edip, Avrupa gibi dîne lâkayd olmak, pek büyük bir hatâdır. Evvelâ: Avrupa, dînine sahiptir. Başta Wilson, Loyd George, Venizelos gibi Avrupa büyükleri, papaz gibi dînlerine mutaassıp olmaları şahittir ki: Avrupa dînine sahiptir; belki bir cihette mutaassıptır.

"Salisen: İslâmiyet'i Hristiyan dînine kıyas etmek, kıyas-ı maalfâriktir; o kıyas yanlıştır. Çünkü: Avrupa dînine mutaassıp olduğu zaman medenî değildi; taassubu terketti, medenîleşti."

"Hem din, onların içinde üçyüz sene muharebe-i dâhiliyeyi (iç savaşı) intac etmiş. Müstebid zâlimlerin elinde avamı, fukarâyı ve ehl-i fikri ezmeye vâsita olduğundan; onların umumunda muvakkaten dine karşı bir küsmek hâsıl olmuştu. İslâmiyet'te ise, tarihler şahittir ki, bir defadan başka dahilî muharebeye sebebiyet vermemiş."

“Hem ne vakit ehl-i İslâm, dîne ciddî sahip olmuşlarsa, o zamana nisbeten yüksek terakki etmişler. Buna şahit, Avrupa’nın en büyük üstadı, Endülüs Devlet-i İslâmiyesidir. Hem ne vakit, cemâat-ı İslâmiye dîne karşı lâkayd vaziyeti almışlar, perişan vaziyete düşerek tedenni etmişler...” 61

Bediüzzaman Hazretleri, saf ırk felsefesinin tamamen hayalî ve vehmî olduğunu ve millî birliği unsuriyetin değil, “dil, din ve vatan münasebeti”nin te’min edeceğini müdafaa eder:

“Şu dünya yüzü, husûsan şu memleketimiz, eski zamandan beri çok muhaceratlara ve tebeddülata mâruz olmakla beraber; Merkez-i Hükümet-i İslâmiye bu vatanda teşkil olduktan sonra, akvâm-ı sâireden pervane gibi çokları içine atılıp, tavattun etmişler. İşte bu halde Levh-i Mahfuz açılrsa ancak hakiki unsurlar birbirinden tefrik edilebilir. Öyle ise, hakikî imsuriyet fikrine, hareketi ve hamiyeti bina etmek, mânâsız ve hem pek zararlıdır. Onun içindir ki: Menfî milliyetçilerin ve unsuriyetperverlerin reislerinden ve dîne karşı pek lâkayd birisi, mecbur olmuş, demiş: “Dil, din, bir ise; millet birdir.” Madem öyledir. Hakikî unsuriyete değil; belki dil, din, vatan münâsebatına bakılacak. Eğer üçü bir ise, zaten kuvvetli bir millet; eğer biri noksan olursa, tekrar milliyet dâiresine dahildir...” 62

Bediüzzaman Hazretleri menfî milliyetçilikte fazla hamiyetperverlik gösterenlere de şöyle seslenir:

“Eğer şu milleti ciddî severseniz, onlara şefkat ederseniz; öyle bir hamiyet taşıyınız ki, onların ekserisine şefkat sayılsın. Yoksa, ekserisine merhametsizcesine bir tarzda, şefkate muhtaç olmayan bir kısım-ı kalîlin (azınlığın) muvakkat gafletkârâne hayat-ı ictimâiyelerine hizmet ise, hamiyet değildir. Çünkü: Menfî unsuriyet fikriyle yapılacak hamiyetkârlığın, milletin sekizden ikisine muvakkat faidesi dokunabilir. Lâyık olmadıkları o hamiyetin şefkatinde mazhar olurlar. O sekizden altısı, ya ihtiyardır, ya hastadır, ya musîbetzededir, ya çocuktur, ya çok zayıftır, ya pek ciddî olarak âhireti düşünür müttakîdirler ki; bunlar hayat-ı dünyeviyeden ziyade, müteveccih oldukları hayat-ı berzahiyeye ve uhreviyeye karşı bir nûr, bir teselli, bir şefkat isterler ve hamiyetkâr mübarek ellere muhtaçtırlar. Bunların ışıklarını söndürmeye ve tesellilerini kırmaya hangi hamiyet müsaade eder? Heyhat! Nerede millete şefkat, nerede millet yolunda fedakârlık!”63

Bu bahsi şu temenni ve müjde ile bitirir:

“Rahmet-i İlâhiye’den ümit kesilmez. Çünkü: Cenâb-ı Hak, bin seneden beri Kur’ân’ın hizmetinde istihdam ettiği ve O’na bayraktar tâyin ettiği bu vatandaşların muhteşem ordusunu ve muazzam cemâatini, muvakkat arızalarla inşâallah perişan etmez. Yine o nuru ışıklandırır ve vazifesini idâme ettirir...” 64

Bediüzzaman Hazretleri, kavmiyetçilik fikrinin bir frenk illeti olduğunu şu şekilde ifade etmektedir:

“...Frenk illeti tabir ettiğimiz ırkçılık, unsurculuk fikriyle Avrupa, Âlem-i İslâm’ı parçalamak için içimize bu frenk illetini aşlamış. “Fakat bu hastalık ve fikir, gayet zevkli ve cazibedâr bir hâlet-i ruhiye verdiği için, pek çok zararları ve tehlikeleriyle beraber, zevk hatırı için her millet cüz’î- külli bu fikre iştihak gösteriyorlar.”65

“İrkçilik fikri, Emevîler zamanında büyük bir tehlike verdiği ve hürriyetin başında “Kulübler” suretinde büyük zararı görülmesi ve Birinci Harb-i Umumî’de yine ırkçılığın istimali ile mübarek kardeş Arapların mücahid Türklere karşı zararı görüldüğü gibi, şimdi de uhuvvet-i İslâmiye’ye karşı istimal edilebilir ve istirahat-ı umumiye düşmanları gizli dinsizler, yine o ırkçılıkla büyük zarar vermeye çalıştıklarına emareler görünüyor...”66

Bediüzzaman, dinî râbîta yerine, millî râbîtaların esas olması halinde, adaletle bedel zulme düşüleceğini, şöyle beyan etmektedir:

“Unsuriyet ve milliyet esasları, adaleti ve hakkı takib etmediğinden zulmeder. Adalet üzerine gitmez. Çünkü: Unsuriyetperver bir hâkim, milletdaşını tercih eder, adalet edemez.

“İslâm dini, kendinden önceki bâtil olan fiil, hareket, âdet ve inanışları keser, kaldırır.”**

fermân-ı kat’îsiyle: Râbîta-yı diniye yerine râbîta-yı milliye ikame edilmez;

---

edilse adâlet edilmez. Hakkaniyet gider.” 67

Diğer taraftan Bediüzzaman Hazretleri hamiyetperverlik perdesi altında kavmiyetçiliği ileri sürenlerin iki kısım olduğunu nazara vermekte ve bu mevzuda aşağıdaki tahlili yapmaktadır :

“Tahribatçı ehl-i bid’a iki kısımdır:

"Bir kısmı -güya din hesabına İslâmiyet'e sadakat nâmına- güyâ dini milliyetle takviye etmek için, "Zaafa düşmüş din şecere-i nûrâniyesini, milliyet toprağında dikmek, kuvvetleştirmek istiyoruz" diye, dine taraftar vaziyeti gösteriyorlar.

"İkinci kısım; millet nâmına, milliyet hesabına, unsuriyete kuvvet vermek fikrine binâen '**Milleti, İslâmiyet'le aşılama istiyoruz.**' diye, bid'aları icad ediyorlar."

"Birinci kısma deriz ki; Ey '**sadık ahmak**' itlakına mâsadak biçâre ulemâ-üssû' veya meczub, akılsız, cahil sofiler! Hakikat-ı Kâinat içinde kökü yerleşmiş ve hakaik-i kâinata kökler salmış olan Şecere-i Tûba-i İslâmiyet; mevhum, muvakkat, cüzi, hususî, menfî... belki esassız, garazkâr, zulümkâr, zulmânî unsuriyet toprağına dikilmez! Onu oraya dikmeye çalışmak, ahmakâne ve tahripkârâne, bid'atkârâne bir teşebbüstür."

"İkinci kısım milliyetçilere deriz ki: Ey sarhoş hamiyetfüruşlar! Bir asır evvel milliyet asrı olabilirdi. Şu asır, unsuriyet asrı değil'. Bolşevizm, Sosyalizm mes'eleleri istilâ ediyor; unsuriyet fikrini kırıyor; unsuriyet asrı geçiyor... ebedî ve dâimî olan İslâmiyet milliyeti; muvakkat, dağdağalı unsuriyetle bağlanmaz ve aşılalmaz. Ve aşılama olsa da; İslâm milletini ifsat ettiği gibi, unsuriyet milliyetini dahî ıslah edemez, ibka edemez... Evet, muvakkat aşılama bir zevk ve bir muvakkat kuvvet görünüyor, fakat pek muvakkat ve âkıbeti hatarlıdır."

"Hem Türk unsurunda ebedî kabil-i iltiyam olmamak suretinde bir inşikak çıkacak. O vakit milletin kuvveti, bir şık, bir şıkkın kuvvetini kırdığı için, hiçe inecek. İki dağ birbirine karşı bir mizânın iki gözünde bulunsa; bir batman kuvvet, o iki kuvvet ile oynayabilir; yukarı kaldırır, aşağı indirir."68

Bediüzzaman'ın yukarıdaki ifadelerinden şu netice çıkmaktadır: Menfî

---

mukaddime, müsbet netice veremez. Yani meşru olmayan birşey ile meşru olan neticeye gidilemez. Tabir-i diğeri ile gayr-i meşru vâsitalardan meşru neticeler istihsal edilemez. Gaye meşru olduğu gibi vâsita ve vesilelerin de meşru olması şarttır. Dinimiz ırkçılığı nehyetmiştir. Dinin nehyettiği bir şeyden istidat edilmesi bir tenakuzdur. Unsuriyet fikri, zâtında vehmî ve hayalîdir. Bunun için dünyayı istilâ eden ideoloji ve doktrinlerin karşısında dayanamaz. Hem de toplayıcı ve birleştirici olmaktan uzaktır. İslâmiyet ise, toplayıcı, birleştiricidir, hakikattir, ebedîdir ve şümûllüdür. Buna binâen şarktaki din ve mukaddesatına bağlı bir kürt kardeşimiz; "Ben Türk değilim" diyebiliyor, fakat "Ben Müslüman değilim" diyemez, demesi vâki değildir. Bu sebeble Şark ve Garbı birbirine bağlayacak râbita unsuriyet fikri değil, ancak ve ancak İslâmiyet'tir.

Vatan ve millete ait mes'elelerde fevkalâde müteyakkız olan Bediüzzaman Hazretleri, bugünün mes'elelerini tâ o günden hissetmiş ve o devrin Cumhurbaşkanı ve Başbakanına hitaben şu mektubu kaleme almıştır:

"Reis-i Cumhura ve Başvekile,

"Kabir kapısında ve seksen küsur yaşında, birkaç hastalıkla hasta bulunan ve ölüme kendini yakın gören bir bîçâre garib ihtiyar der ki: Size iki hakikati beyan ediyorum:"

"Evvelâ: *Sizlerin Pakistan ve Irak'la gayet muvaffakiyetkârâne ittifakını, bu millete kemâl-i samimiyetle, sürür ve refah ile kazanmanızı bütün ruh-u canımızla tebrik ediyoruz. Bu ittifakınızı, inşâallah dört yüz milyon İslâm'ın sulh-u umumiyesine ve selâmet-i âmmenin te'minine kat'î bir mukaddeme olarak ruhumda hissettim. Ve namaz tesbihatındaki kuvvetli bir ihtar ile bunu size yazmaya mecbur kaldım. Otuz-kırk seneden beri dünyayı ve siyaseti terkettiğim halde, şiddetli bir alâka ile bu ihtar-ı kalbinin sebebi: Elli seneden beri îmanı kurtarmak için gayet kısa bir yolu bulan ve Kur'ân'ın bu zamanda bir mu'cize-i mâneviyesi olan Risale-i Nûr'un Arabistan ve Pakistan'da her yerden daha ziyade te'sirâtı olduğu ve makbul olması, hattâ aldığımız habere göre, mahkemece tesbit edilen miktarın üç misli Risale-i Nûr'un talebelerinin o havalide bulunmalarıdır. Bu sır için âhir hayatımda kabir kapısında bu netice-yi âzimeyi görmek ve beyan etmeye ruhen mecbur oldum.*

"Saniyen: *İrkçılık fikri, Emevîler zamanında büyük bir tehlike verdiği ve hürriyetin başında "Kulüpler" suretinde büyük zararı görülmesi ve birinci Harb-i Umumî'de yine ırkçılığın istimali ile mübarek kardeş Arapların mücahid Türklere karşı zararı görüldüğü gibi, şimdi de uhuvvet-i İslâmiye'ye karşı istimal edilebilir ve istirahat-ı umumîye düşmanları gizli dinsizler, yine o ırkçılıkla büyük zarar vermeye çalıştıkları emareler görünüyor. Halbuki, menfî hareketle başkasının zararıyla beslenmek, ırkçılığın seciye-i fitrîsi olduğu halde; evvelâ; başta Türk milleti dünyanın her tarafında Müslüman olduğundan onların ırkçılıkları İslâmiyetle mezc olmuş, kabil-i tefrik değil.*

Türk, Müslüman demektir. Hattâ Müslüman olmayan kısmı, Türklükten de çıkmışlar. Türk gibi Araplar'da da Araplık ve Arap milliyeti İslâmiyet'le mezc olmuş ve olmak lâzımdır. Hakikî milliyetleri İslâmiyet'tir. O kâfidir. İrkçılık, bütün bütün bir tehlike-yi azimdir. Sizin bu def'aki Irak ve Pakistan'la pek kıymettar ittifakınız inşaallah bu tehlikeli ırkçılığın zararını defedecek. Ve dörtbeş milyon ırkçıların yerine, dört yüz milyon kardeş Müslümanları ve sekiz yüz milyon sulh ve müsaleme-i umumiyeye şiddetle muhtaç Hristiyan ve şâir dinler sahiplerininin dostluklarını bu vatan milletine kazandırmaya tam bir vesile olacağına, ruhuma kanaat geldiğinden size beyan ediyorum."

"Sâlisen: Altmışbeş sene evvel bir vali bana bir gazete okudu. Bir dinsiz müstemlekât nâzırı Kur'ân'ı elinde tutup konferans vermiş. Demiş ki: "Bu, İslâm'ların elinde oldukça, biz onlara hakikî hâkim olamayız, tahakkümümüz altında tutamayız. Ya Kur'ân'ı sukut ettirmeliyiz, veyahut Müslümanları ondan soğutmaliyiz."

"İşte bu iki fikirle, dehşetli ifsad komitesi bu bîçâre fedakâr, masum, hamiyetkâr millete zarar vermeye çalışmışlar. Ben de altmışbeş sene evvel bu cereyana karşı, Kur'ân-ı Hakîm'den istimdat eyledim. Hakikate karşı kısa bir yol ve bir de pek büyük bir "Darü'l-fünûn-u İslâmiye" tasavvuru ile, altmışbeş senedir, âhiretimizi kurtarmak ve onun bir faidesi olarak hayat-ı dünyeviyemizi de istibdat-ı mutlaktan ve dalâletin helâkin den kurtarmaya ve akvâm-ı İslâmiye'nin mabeynindeki uhuvvetini inkişaf ettirmeye iki vesileyi bulduk

"Birinci vesilesi: Risale-i Nûr'dur ki; Uhuvvet-i imâniyenin inkişafına kuvvet-i iman ile hizmet ettiğine kat'î delil, emsalsiz bir mazlûmiyet ve acizlik haletinde telif edilmesi ve şimdi âlem-i İslâm'ın ekseri yerlerinde ve Avrupa ve Amerika'ya da te'sirini göstermesi ve ihtilâlcilere ve dinsiz felsefeye ve otuz seneden beri dehşetli bir surette maddiyyûn ve tâbiyyûn gibi dinsizlik fikrine karşı galebe çalması ve hiçbir mahkeme ve ehl-i vukuf dahi onları cerhedememesidir. İnşâallah bir zaman da, sizin gibi uhuvvet-i İslâmiye'nin anahtarını bulan zâtlar, bu niu'cize-i Kur'âniye'nin cilvesini âlem-i İslâm'a işittireceksiniz."

"İkinci vesilesi: Altmışbeş sene evvel Câmîü'l-Ezher'e gitmek istiyordum. Âlem-i İslâm'ın medresesidir diye, ben de o mübârek medresede bir ders almaya niyet ettim. Fakat kısmet olmadı. Cenâb-ı Hak rahmetiyle bir fikir ruhuma verdi ki; Câmîü'l-Ezher Afrika'da bir medre-se-i umumiye olduğu gibi; Asya, Afrika'dan ne kadar büyük ise, daha büyük bir Darül-Fünûn, bir İslâm Üniversitesi Asya'da lâzımdır. Tâ ki, İslâm kavimlerini, meselâ: Arabistan, Hindistan, İran, Kafkas, Türkistan, Kürdistan'daki milletleri, menfî ırkçılık ifsad etmesin."

"Hakikî, müsabet ve kudsî ve umumî milliyet-i hakikiye olan İslâmiyet milliyeti ile

---

“Ancak mü’minler kardeşirler.” (Hucurât, 49/10)

esasisinin tam inkişafına mazhar olsun. Ve felsefe fûnûnu ile ulûm-u diniye birbiriyle barışsın ve Avrupa medeniyeti, İslâmiyet hakaikıyla tam musâiâha etsin. Ve Anadolu’daki ehl-i mektep ve ehl-i medrese birbirine yardımcı olarak ittifak etsin diye vilâyat-ı şarkiyenin merkezinde hem Hindistan, hem Arabistan, hem İran, hem Kafkas, hem Türkistan’ın ortasında “Medresetü’z-Zehra” mânâsında, Câmîü’l-Ezher üslûbunda bir Darü’l-Fünûn; hem mektep, hem medrese olarak bir üniversite için, tam ellibeş senedir Risale-i Nûr’un hakaikına çalıştığım gibi, ona da çalışmışım. En evvel bunun kıymetini (Allah rahmet etsin) Sultan Reşad takdir edip yalnız binasını yapmak için yirmibin altın lira verdiği gibi, sonra ben eski Harb-i Umumî’deki esaretimden döndüğüm vakit Ankara’da mevcut ikiyüz meb’ustan yüz altmış üç meb’usun imzası ile yüzelli bin lira, o zaman paranın kıymetli vaktinde, aynı o üniversite için vermeyi kabul ve imza ettiler. Mustafa Kemal de, içinde idi. Demek, şimdiki para ile beş milyon liraya yakın 69 bir tahsisat vermekle, tâ o zamanda böyle kıymetli bir üniversitenin te’sisine herşeyden ziyade ehemmiyet verdiler. Hattâ din-de çok lâkayd ve garblılaşmak ve an’anattan tecerrüd etmek taraftarı bulunan bir kısım meb’uslar dahi onu imza ettiler. Yalnız onlardan ikisi dediler ki: **“Biz şimdi ulûm-u an’ane ile ulûm-u diniyeden ziyade Garblılaşmaya ve medeniyete muhtacız.”** Ben de cevaben dedim:

“Siz, farz-ı muhal olarak, hiçbir cihette ihtiyaç olmasa da ekser enbiyânın Asya’da, Şark’-ta zuhuru ve ekser hükemânın ve feylesofların garbda gelmelerinin delaletiyle Asya’yı hakiki terakki ettirecek, fen ve felsefenin tesiratından ziyade hiss-i dinî olduğu halde, bu fitrî kanunu nazara almayarak garb-ılaşmak nâmıyla an’ane-yi İslâmiye’yi bıraksanız ve ladini bir esas yapsanız dahi, dört-beş büyük milletlerin merkezinde olan Vilâyat-ı Şarkiyede; millet, vatan selâmeti için dine, İslâmiyetin hakaikına kat’-iyyen taraftar olmak, size lâzım ve elzemdir. Binler misallerinden bir küçük misal size söyleyeceğim:”

"Ben Van’da iken, hamiyetli Kürt bir talebeme dedim ki: “Türkler İslâmiyet’e çok hizmet etmişler, sen onlara ne niyetle bakıyorsun?” Dedi: **'Ben Müslüman bir Türk’ü, fâsık bir kardeşime tercih ediyorum. Belki babamdan ziyade ona alâkadarım. Çünkü; tam imana hizmet ediyorlar.'** Bir zaman geçti (Allah rahmet etsin) o talebem ben esarete iken, İstanbul’da mektebe girmiş. Esaretten geldikten sonra gördüm. Bâzi ırkçı muallimlerden aldığı aksül-amel ile o da kürtçülük damarıyla başka bir mesleğe girmiş. Bana dedi: **'Ben, şimdi gayet fâsık, hattâ dinsiz de olsa bir Kürdü sâlih bir Türke tercih ediyorum.'** Sonra ben onu birkaç sohbetle kurtardım. Tam kanaati geldi ki: **'Türkler bu millet-i**

İslâmiye'nin kahraman bir ordusudur.'"

"Şarkta beş milyona yakın Kürt var. Yüz milyona yakın İranlı ve Hindliler var. Yetmiş mil-yon Arap var. Kırk milyon Kafkas var. Acaba birbirine komşu, kardeş ve birbirine muhtaç olan bu kardeşlere; bu talebenin Van'daki medreseden aldığı ders-i dinî mi daha lâzım?.. Veyahut o milletleri karıştıracak ve ırkdaşlarından başka düşünmeyen ve uhuvvet-i İslâmi-ye'yi tanımayan sırf ulûm-u felsefeyi okumak ve İslâmî ilimleri nazara almamak olan o merhum talebenin ikinci hâli mi daha iyidir?.. Sizden soruyorum!"

"İşte bu cevabımdan sonra, an'ane aleyhinde ve her cihetle garblılaştırmak fikrini taşıyanlar, kalktılar imza ettiler. İsimlerini söylemeyeceğim. Allah kusurlarını afvetsin; şimdi vefat etmişler."

"Râbian: Madem Reis-i Cumhur gayet mühim mesail-i siyasiye içinde şark üniversitesini en ehemmiyetli bir mes'ele yapıp hattâ hârika bir tarzda altmış milyon liranın o üniversiteye sarfı için bir kanun çıkarmak derecesinde fevkalâde bir hizmet ile medresenin medar-ı iftihar ve kendisine büyük bir şeref verdiren bu medrese-i İslâmiye'ye, eski hocalık hissiyatıyla başlaması, bütün şark hocalarını minnettar etmiş. Ve şimdi orta-şarkta sulh-u umumînin temel-taşı ve birinci kal'ası olan bu üniversiteyi yine mesail-i azime-yi siyasiye içinde yeniden nazara alması; elbette bu vatan, bu devlete, bu millete bu azim, faideli hizmeti verecek. Ulûm-u diniye bu üniversitede esas olacak. Çünkü; hariçteki kuvvet tahribatı, mânevîdir.. imansızlıklardır. O mânevî tahribata karşı atom bombası, ancak mânevî cihetinde mâneviyattan kuvvet alıp o tahribatı durdurabilir. Madem ellibeş sene bu mes'eleye bütün hayatını sarfetmiş ve bütün dekaiki ile ve neticeleri ile tetkik etmiş bir adamın bu mes'eledede re'yini almak ve fikrim sormak lâzım gelirken; Amerika'da, Avrupa'da bu mes'eleye dair is-tişareye kendinizi mecbur bildiğinizden, elbette benim de bu mes'eledede söz söylemeye hakkım var. Hamiyetkâr olan bütün bir millet nâmına sizden bekliyoruz."

Said Nursî" 70

Dipnotlar:

44 İbn-i Âbidin, I. C, Cenaze Bahsi.

45 Şâfiî, Eli-Ümm, 6, 207; İbrahim Canan, İslâm Işığında Anarşi, s. 214-215, Cihan Yay., 1984.

46 M. Ertuğrul Düzdağ, Türkiye'de İslâm ve Irkçılık Mes'elesi, s. 176.

---

47 Fahreddin-i Râzî, Tefsir-i Kebîr, c. 28, s. 138.

48 İbn-i Kesîr, c. 4, s. 217

49 Hak Dini Kur'an Dili, c. 6, s. 4478-4479.

50 M. Ertuğrul Düzdağ, a.g.e., s. 175-176.

51 Bu yazılar, M. Ertuğrul Düzdağ'ın a.g.e., s. 176-77-78-79-80'den alınmıştır.

52 Mehmed Âkif, Safahat.

53 Irak'daki meşhur Babanzâde ailesine mensup olan Ahmed Naim Bey, 1872'de Bağdat'da doğmuş, ilk tahsilini Bağdat'da ikmal etmiş, diğer tahsil hayatını İstanbul'da tamamlamıştır. 1884'te Mülkiye Mektebi'ni bitiren A. Naim Bey, ayrıca Medrese tahsilini de tamamlamıştır. Çeşitli vazifelerden sonra, 1915 yılında Darü'l-Fünûn'da Müderrisliğe başlamıştır. Daha sonra, Darü'l-Fünûn Umum Müdürlüğü (Rektörlük) yapmıştır. Ayrıca Servet-i Fünûn mecmuasında da çeşitli mevzularda yazılar yazmıştır. Dinî, ahlâkî ve felsefî eserler vermiştir. Hayatının son devresinde Sahih-i Buhari Muhtasarı , Tecrid-i Sarih Tercümesi'ne başlamış, ancak iki cildini tamamlamış, diğer ciltleri tamamlamasına ömrü yetmeyerek 1934 yılında Allah'ın rahmetine kavuşmuştur.

54 A. Naim, İslâm'da Dâva-yı Kavmiyet, s. 5-6.

55 Mektûbât

56 Mektûbât

* Buharî, Ahkâm: 4, İmâra: 36, 37; Ebû Dâvud, Sünnet: 5; Tirmizî, Cihâd: 28, İlim: 16, Nesâî, Bey'a: 26; İbni Mâce, Cihad: 39; Müsned, 4:69, 70, 199, 204, 205, 5:381, 6:402, 403

57 Mektûbât

58 İslâm Âlemi şimdi bir milyardan fazladır

59 Mektûbât

60 Mektûbât

61 Mektûbât

62 Mektûbât

63 Mektûbât

64 Mektûbât

65 Emirdağ. Lahikası II

** Buharî, Ahkâm: 4, İmâra: 36, 37; Ebû Dâvud, Sünnet: 5; Tirmizî, Cihâd: 28, İlim: 16, Nesâî, Bey'a: 26; İbni Mâce, Cihad: 39; Müsned, 4:69, 70, 199, 204, 205, 5:381, 6:402, 403.

66 Emirdağ. Lahikası

67 Mektûbât

68 Mektûbât

69 Bu mektup 1955 yılında imzalanan Bağdat Paktı münasebetiyle kaleme alınmıştır. O yılın parasıyla 5 milyon demektir.

70 Emirdağ Lahikası, c. II